

a növekvő szociális engedékenységnek, mely a tőkésrétegek óvatos, lépésről-lépésre haladó engedékenységében s a dolgozó rétegek fokozatos mérsekülődésében nyilvánult. Franciaország viszont a szociális kérdéseknek meglehetősen lassan látott neki, majd pedig, amikor már kikerülhetetlenné vált, felettebb makacs logikával oldotta meg.

Az állami beavatkozás első lépései, szociális és gazdasági téren, Lavall idején történtek s ez a beavatkozás elsősorban a beviteli kontingensek rendszerében és a mezőgazdasági árak szabályozásban mutatkozott. Ezután következett a Népfront kísérlete: a Francia Bank államosítása, a hitelpolitika átalakítása állami instrumentummá; a fegyverkezési iparok és a vasutak nacionalizálása; a negyvenórás munkahét bevezetése; állami árelőírás; állami gabonahivatal felállítása s a mezőgazdasági termékek piacsabályozásának bevezetése. Mindezek mellett az intézkedések mellett a franciák még mindig megakarták őrizni a „szabadság“ látszatát s ezért letettek a tőkepiac állami irányításáról és ellenőrzéséről, ami pedig tulajdonképpen valamennyi meghozott rendelkezésnek a végső következménye. Meg is hiúsult a Népfront kísérlete s a következő fokozat egyszerűen a „vissza a kapitalizmushoz“ lett (Reynaud). Ez a „pozitív“ magatartás a tőkével szemben ugyanolyan látszatnak bizonyult, mint ezt megelőzőleg a „negatív“.

Az a polgári fejlődés, ami az utolsó évtizedben a szabadgazdálkodásról a kötött gazdálkodásra való átmenetben nyilvánult, már nem ismétlődhet meg. A háborúval történt változások nemcsak lényegesen új feltételek elé állítják a francia gazdálkodást, de minden eddigi felfogás és kísérlet felszámolását is megkövetelik.

GAZDASÁG ÉS MŰVELŐDÉS A SZOVJETUNIÓBAN

Írta: NAGY GÁBOR

A tőkés termelési mód terén az árú csereértéke és használati értéke közötti ellentmondás révén, jóllehet a termelt javak jórészt nélkülözhetetlen szükségletek kielégítésére szolgálnak, azok előállítására mégis más célból történik. A gyáros, a földbirtokos úgy és annyit termel, hogy a saját haszna minél nagyobb legyen. Ha a „piac“ felvevőképessége csökken, akkor a termelőeszköz tulajdonosa nem dolgoztat teljes kapacitással, még akkor sem, ha igen sok embernek van szüksége termékére, csak nem tudja megvásárolni. Ha u. i. ilyen „emberi“ szempontot venne figyelembe, „fölös“ mennyiségben termelt áruja megmaradna s az abban rejlő állandó és változó tőkéjét, valamint értéktöbbletét nem tudná realizálni és tönkremenne. Ezért nem érte el az európai és amerikai gyári üzemek átlagos teljesítőképessége 1938-ban az 50 százalékot.

Az áru használati és csereértéke közti ellentmondás kiküszöbölése esetén a piac helyzetének vizsgálata felesleges, mert minél több terméket állítanak elő, annál nagyobb a fogyasztás. Az üzemek dolgozhatnak akár napi 24 órát s üzembe helyezhetik az összes gépeket. Hasonlóképpen a profitot nyilvántartó s az államhatalmat alátámasztó improduktív tömegek szintén termelő munkára állíthatók be s a trösztök által felvásárolt és féretett szabadalmak és tudományos eredmények alkalmazásának sem-

mi akadálya, miért is a technika tökéletesítése és a többtermelés ilyen körülmények közt nem gazdasági baj, hanem gazdasági előny. A monopólok egymás elleni küzdelme, nyersanyag-beszerzési és szállítási lehetőségeik kölcsönös akadályozása — a termelés egyik gátja — kiküszöbölődik s az együttműködés produktivitásába csaphat át: *válságmentes* termelés következik be, miáltal a vállalatok összeomlása s termelőeszközök ócskavassá való átváltozása elkerülhető stb. Csak ha ezeket az alapvető gazdasági összefüggéseket átgondoljuk, érthetjük meg a Szovjetunióban történt óriási gazdasági változásokat az utolsó két évtized alatt s ezzel karöltve azt a kulturális emelkedést, ami máig bekövetkezett.

1.

A nyersanyagtermelés terén a legfontosabb az olaj termelése.

Az olaj fontossága felmérhetetlen. Többek közt ezen a nyersanyagon mulik pl. a jelen háború s így közvetve az egész emberiség sorsa. (A repülőgépek, tankok, motorizált alakulatok „nyelik“ a benzint, már pedig ezek a gépek nem táplálhatók pótlékokkal, „igazi“ benzinnel a szükségletük.)

Az olajtermelés nagysága s az olajtartalékok újabb kutak megnyitása után való növelése egyrészt a geológusok kutató munkájától, másrészt attól függ, hogy a kitermelés milyen nagy mértékben alkalmaz gépi berendezést.

A Szovjetunió területén 1871 és 1920 között 3.7 millió métert furtak olaj után, 1920-tól 1930-ig azonban 9.8 millió métert. Így amíg 1913-ban a 4180 kútból 9.2 millió tonnát termeltek, addig a 9685 kútból 29.2 millió tonnát, amiből 15.6 millió tonna már az új olajterületekről származik. A termelés e több, mint háromszoros emelkedése annál jelelősebb, mert az 1920-21. évi olajtermelés a világháború folyamán megsemmisített kutak és felszerelési eszközök miatt az 1913. évi termelésnek csak 40%-át tette. (1919-től 1937-ig a Szovjetunió olajtermelése kb. 235 millió tonna. Az előző száz évben összesen 264 millió tonna.)

Az olaj kitermelés 99.4 százaléka mechanikus eszközökkel történt s a nehéz testi munkát ugyyszólván teljesen kikapcsolták.

A tudományosan szervezett kutatómunka eredményeképpen a Szovjetunió *olajtartaléka* 1935-től 1937-ig a kétszeresére emelkedett. (3877 millió tonna). Nincsenek ide hozzá számítva a legújabb tartalékok (körülbelül 2.5 milliárd tonna) minthogy ezeket iparilag még nem vizsgálták felül. A felülvizsgált 3877 millió tonna az egész világ olajtartalékának 54.8 százaléka, tehát több, mint a fele.

A bőséges olajtermelés tette lehetővé az orosz mezőgazdálkodás gépesítését. 1938 első felében, a harmadik ötéves terv kezdetén a traktorállományok száma 6158. (Ezek az állományok gondoskodnak a traktorok alkalmazásáról és karbantartásáról a termelési körzetekben.) Ugyanakkor a traktorok száma félmillió. Figyelembe véve az autópályák felépítését, a hadsereg motorizálását s a repülőpark kiépítését, akkor érthető, miért szükséges még az újabb olajtartalékok utáni szorgos kutató munka.

A *pamut* az ember elsőrendű életszükségletei közé tartozó ruházatkészítés nélkülözhetetlen nyersanyaga. A Szovjet 1938-ban közel 4 milliárd méter pamutot gyártott, 18%-kal többet, mint az előző évben s így minden emberre kb. 25 méter jutott. A cérnatermelés ugyanekkor 1.121 mil-

lió orsó.

A cári Oroszország még hatalmas pamutbehozatalra szorult. 1913-ban még 483.3 millió rubel értékű pamutot importáltak, ami az ország pamut szükségletének 45.2 százalékát tette. Az 1937. évi pamutimport már csak 27.8 millió rubel: a szükséglet 2.3 százaléka. Viszont bizonyos fajta pamutból 55.8 millió rubel értékűt exportáltak.

A nyerspamuttermelés 1913-ban ca 400.000, 1933-ban 1.291.600, 1937-ben pedig 2.525.600 tonna (a békebeli termelés hatszorosa). Ez utóbbi mennyiséggel a Szovjet a világ pamuttermelésében a harmadik helyre került. A termelésnek ezt az emelkedését csak az arra alkalmas talajon és éghajlat mellett a régi pamuttermő vidékeken kellett elérnie, (Üzbekisztán, Turkmene, Tadzsikisztán, Kirgizia, Kazakisztán, Armenia, Georgia.) A termelést tehát extenzívvé kellett tenni, egyrészt a vegyi ipar fejlesztésével, (tökéletesebb trágyázással), másrészt a traktorokkal való művelés útján. 1932-ben a pamutföldeknek még csak 3.6 százalékát, 1937-ben azonban már az 51.4 százalékát művelték traktorral. (Az itt alkalmazott traktorok száma 10.000.) Az öntözőművek kiépítése és a termelés tudományos vezetése mellett eddig elképzelhetetlen termésátlagot, hektáronként 90-100 métermázsát értek el. Korábban másfél millió önálló pamuttermelő működött, ma ezek kollektív gazdaságokban működnek együtt. A traktorpark teljesítőképessége 1937-ben 400.000 lóerő. 1933-ban azonban még csak negyede.

A pamutfajták tanulmányozására számos, női munkaerővel dolgozó laboratóriumot állítottak fel. Meghonosították a hosszúrostú egyiptomi, valamint az upland-pamutot s mindezeket a pamutfajtákat laboratóriumi kísérletezésekkel, keresztezésekkel, stb. állandóan nemesítik. Az aratás hat dupla csővel ellátott vacuumtornyokkal folyik, melyek a pamutot a cserjékről leszívják; vagyis a nehéz testi munkát nemcsak a szántás-vetésnél, hanem az aratásnál is — megfelelő gépek alkalmazásával — kiküszöbölték.

A vas- és acéltermelés is nőtt. Magában az Uralban 190 kisebb-nagyobb vashánya nyílt, amelyek közül 20-30 egész nagyszabású. A vasérc kitermelését fokozta a nagyipari és nehézipari munkatermelékenység 21, illetve 26 százalékos emelkedése. (1936-tól 1938-ig.) A Szovjet Akadémia megállapítása szerint a vasérckészletek 1913 óta a nyolcszorosukra emelkedtek. Öntött vasból 1932-ben 6.173.000, 1936-ban pedig 14.400.000 tonnát termeltek. Az acéltermelés mennyisége 1932-ben 5.922.000, 1936-ban 16.400.000 tonna. 1928-ban működött 222 Martin-kohó, 1936-ban 371. Elektromos kohó 1935-ben 27 dolgozott, 1936-ban kilenccel több.

A kőszén jóllehet nem alapanyaga a nehéziparnak és a termelőszköz termelésnek, mégis nélkülözhetetlen. A kőszén szakértő *M. M. Prigorovszky*-nak a Népszövetség statisztikai évkönyvében közzétett adatai szerint a cári Oroszország széntermelése 1913-ban 29 millió tonna volt. Ez 1937-ig 127 millió tonnára emelkedett. A szénkészlettartalékok viszont az 1913. évi 230 milliárd tonnáról 1654 milliárd tonnára, — főképp a Pet-sora északi folyása mentén felfedezett szénbányák révén, ahol 1933-ban 76, 1937-ben pedig 150 millió tonna tartalékot, a béketermelés ötszörösét állapították meg.

A kőszénkészletek kikutatásán több, mint 100 tudós dolgozik. E készletek 87 százaléka fekete, 13 százaléka barnaszén, míg másutt a ter-

melésnek átlag 43 százaléka barnaszén. (A szovjetkészletek a világ összes készleteinek (ca 8500 milliárd tonna) 19.5 százalékát teszik, míg 1913-ban csak a 3.4 százalékát tették.) A világ széntermelésében az USA után a második helyet a tudományos kutatások rendszeresítésén kívül még azzal érték el, hogy míg 1913-ban a kőszénbányászatnak csak 2 százaléka volt mechanizált, addig 1936-ban már 88 százalék. A Solmanskban felfedezett kázi nyerőhelyel, melynek készlete kb. 15 milliárd tonna, a mai Oroszország a világ első mangántermelő állama.

A mezőgazdasági termelés és élelmiszeripar állapotáról A. Rotov tájékoztat a Népszövetség 1937. évi statisztikai évkönyvében:

A mezőgazdaság mechanizálására szolgáló gépek gyártása 1913 óta a negyvenszeresére emelkedett. A társadalmisított mezőgazdaság az ipartól óriási anyagi támogatást kapott, miáltal a világ legelső mezőgazdasága lett. Ma körülbelül félmillió traktor dogozik az Unió területén s ezek teljesítőképessége 1937-ben 8.4 millió lóerőt tett ki. Az aratógépek száma 1934-ben 2540, 1937-ben 121.000. 1938-ban már a termés 42.5 százalékát aratták géppel, 1934-ben még csak 2.3 százalékát.

A Szovjetunió búzatermése 1925-29-ig a világ második, 1935-36-ban a világ első helyét foglalta el. Rozs, árpa- és burgonyatermelése tekintetében szintén. A föld burgonyatermelése az 1925-29-es időszaktól az 1935-36 időszakig átiagosan 8 százalék emelkedést mutat, míg a Szovjeté 65 százalékot. Az utolsó tíz évben a zabtermelés terén is az első helyre került, mert termelése 27 százalékkal emelkedett. (A többi ország átiagemelkedése ugyanakkor 1 százalék.) A cukorrépa-termelés megduplázódott s ebben az ágban első helyen áll, bár 1927-ben még a negyedik helyen volt.

Az említett évkönyv érdekes adatokat hoz fel a megnövekedett termelés kapcsán a vasuti szállításokra. E szerint a vasutforgalom millió tonnakilométerben (tonnakilométer = egy tonna árunak egy kilométer távolságra való szállítása) a következőképp alakult a világon:

	1928	1935
Afrika	11,350	11,910
Ázsia (Sz. U. nélkül)	58,000	58,000
Oceánia	5,890	6,600
Amerika	703,360	546,000 (1936-ban)
Európa (Sz. U. nélkül)	208,900	168,050
Szovjetunió	93,389	323,500 (1936-ban)

Míg tehát a világ többi részének vasuti forgalma a felhozott két év alatt megállt vagy visszafejlődött, a Sz.-Unióban több, mint a háromszorosára emelkedett. A repülő áru és személyforgalom, mely Amerikában és Európában 1931-től 1935-ig kb. a háromszorosára növekedett, az Unióban a korábbi érték nyolcszorosát érte el.

A Szovjet élelmiszeripara 1938-ban 16.3 millió tonna halat, 900.000 tonna füstölthúst, 330.000 tonna kolbászt, 27 millió q cukrot, 9 millió tonna kenyeret, 885.000 tonna tejterméket, 1500 millió tonna dobozkonzervet, 180.000 tonna vajat, egymillió palack pezsgőt, 8.3 millió palack bort, 98 millió hektoliter sört, stb. termeltek. Ezeknek a számoknak az értelmét a lakosság számához való viszonyítás adja. Így pl. a cukortermelés 1938-ban a Szovjet minden egyes polgárának havi másfél kiló cukorral való ellátást biztosított.

Az állatállomány 1937-ben: 12 millió szarvasmarha, 5.300.000 ser-

tés, 18.700.000 juh és kecske. (Öt évvel azelőtt 5.400.000 szarvasmarha, 2.100.000 sertés és 1.600.000 juh és kecske.)

Rotow a népszövetségi statisztikai évkönyvben az ipari termelés emelkedését 1936-ig százalékban (1927-et száznak véve) a következőképpen fejezi ki:

	Szovjetunió	A többi állam átlaga
Acél	436	122
Öntöttvas	474	106
Szén	373	97
Nafta	250	141
Villamos energia	778	151 (1935)
Automobil	13,700	139
Cement	361	109
Papír és karton	238	118 (1935)
Műselyem	5,600	340
Alumínium	3,400	170 (1932)
Higany	405	66 (1935)

A második ötéves terv befejeztével, 1936 végén a Szovjetunió hatalmas nehézipara repülőgépeket, autókat, traktorokat, aratógépeket, mozdonyokat, vagonokat és minden komplikált gépet nagy tömegben állít elő. A belső piac felvevőképessége korlátlan, a lakosság vásárlóereje állandóan nő, az árak folytonos csökkenése következtében. A Szovjet-Unió részesedése a világ ipari termelésében 1913-ban még csak 3.2, 1928-ban még mindig csak 4.6, de 1936-ban már 18.6 százalék, vagyis a világ ipari termelésének majdnem egyötöd része, holott lakossága a világ lakosságának csak cca 1/12 részét teszi.

2.

A nyersanyagtermelés után milyen a Szovjet-Unió ipari termelése, életnivója és kulturális állapota?

Termelőeszközöket a cári Oroszország 1913-ban 4.7 milliárd rubel értékben állított elő, míg a Szovjet termelése 1936-ban — a rubel kb. ugyanolyan vásárlóereje mellett — 49.1 milliárd rubelre, vagyis a békebeli termelés 16.4 szeresére (1640 százalékos emelkedés) nőtt. (Ugyanakkor az USA termelésének emelkedése 1909-től 1938-ig 19.7, Angliáé 1907-től 1930-ig 14.4 százalék). A Szovjet-Unióbeli gépépítés legfőbb helyei: Charkov, Stalingrad, Cseljabinsk, Rostov, Saratov. (Oroszország 1913-ban 1490 acélvágógépet gyártott, 1936-ban 46049, harmincegyszeresét. A gőzkazán-termelés ugyanezen idő alatt a kilenceszeresére emelkedett.) A gépépítés terjedelmére nézve a világ 4. helyéről a 2. helyre, (csak az USA előzi meg), míg Európában a harmadik helyről az első helyre került.

A békebeli Oroszország — lényegesen kisebb gabonatermelése mellett — rengeteg gabonát exportált. Ez a kivitel a Szovjetnéi majdnem teljesen megszűnt. Érdekes következtetések vonhatók le ebből a lakosság átlagfogyasztására. És pedig: a teljes import 1913-ban 6.022.5, 1935-ben pedig 1.352.5 millió rubel; a teljes export 1913-ban 6.594, 1935-ben viszont 1.359 millió rubel. Ebből

a gabona exportja	1913-ban	2.619.7	millió rubel,	1937-ben	95.9	millió rubel
a kender, fonal szövet exportja	„	343.8	„	„	43.4	„
a fa export	„	635.5	„	„	320.8	„

Vagyis a legelsőrendű szükségleti cikkek fogyasztását önmaga számára tartja fenn.

A termelés fejlődésére utalnak a következő külkereskedelmi adatok:

1924-25-ben a traktorok 93.3 százalékát importálni kellett, 1936-ban már semmit. Az automobiok 78.8 százalékát 1929-ben még külföldről kellett behozni, 1936-ban már csak 0.1 százalékát. Kőszénből, cementből, autóalkatrészekből, vasércből, nyersvas, stb.-ből 1913-ban még importra szorult, 1937-ben exportálta ezeket a cikkeket. Az 1937. év első kilenc hónapjában 60 százalékkal több teher és személyautót állítottak elő, mint az előző év hasonló időszakában, személy vagon pedig 27.9 százalékkal többet. Az órák előállítására másfélszeresére, a kerékpároké 21.3 százalék, a bőrcipőké 40.3 százalékkal emelkedett ugyanekkor.

A munka-termelékenység 1935-ben 15, 1936-ban 22, 1937-ben 19.5 százalékkal nőtt. 1913-tól 1936-ig az összipari munkatermelékenység emelkedése 308.8 százalék. Természetesen ez az emelkedés nem egyenletes minden iparágban. A Stachanov-mozgalom a fejlődést rendkívüli mértékben előmozdította.

1930-1937-ig 3.6 millió földmunkás tért át ipari munkára.

A munka-termelékenység magas fokának érzékelésére felhozzuk, hogy a nehéziparban egy munkás évi termelésének értéke 14.283 rubel, ebből a reá jutó átlagos évi munkabér 3.707 rubel; a könnyűiparban a termelés értéke évenként és munkásonként 11537 rubel, amiből a munkás évi bére 2593 rubel; az élelmiszeriparban a munkás évi értékteljesítménye 17.170 rubel, átlagos évi munkabére 2604 rubel. A faipari teljesítmény évi 10.225 rubel, évi bér 2589 rubel, stb. A vasuti szállítás 1937-ben napi 91.600 vagon, autótanszport 517 millió tonna, egy munkás évi teljesítménye 373.000 tonnakiométer, átlagos évi bére 3590 rubel. Ezért lehetett az ipari termelés értéke 1937 végén 103.000 millió rubel.

A szovjet árpolitikát és a lakosság életszínvonalát illetőleg a lakosság a szövetkezeti és kolchozkereskedelemben az árcsökkenések révén 1935-ben 4980, 1936-ban 5040 millió rubelt takarított meg, vagyis ebben a két évben tízmilliárd rubellel többet vásárolhatott. Egyes fontos cikkek árcsökkenése, 1934-et száznak véve, a következő:

	1934 jan. 1	1935 jan. 1	1936 jan. 1	1937 jan. 1
Feketekenyér	100	50	42.5	42.5
Rozskenyér	100	57.2	48.6	48.6
Árpa	100	60	42	42
Finom kockacukor	100	50	27.3	27.3
Vaj	100	86	48.5	48.5
La marhahus	100	100	63.3	63.3
Dohány (mahorka)	100	50	35	35
Műselyem (női harisnya)	100	70	70	66.5

A legfontosabb cikkek ára 1934-től 1937-ig mintegy a felére esett.

A reálbérek szakértője, S. Chochlow szerint az orosz nagyipar ma négyszerannyi használati cikket állít elő, mint 1913-ban. A nép összes bevétele 1932-ben 45.5, 1937-ben a kétszerese, 105.5 milliárd rubel. 1937-ben több, mint kétszerannyi használati cikket állított elő, mint 1932-ben. A gabonatermés 1932-ben 4.2, 1937-ben 7 milliárd pud. 1935-ben a jegyrendszert megszüntették. Rengeteg üzlet, kioszk, elárúsító bódé, vendéglő és kávéház nyílt.

1936-ban a fogyasztás emelkedése 1932-vel szemben, az utóbbit 100 százaléknak véve a következő: kenyér 128.2, burgonya 107.2, gyümölcs

194.2, disznóhús 526.6, koibász 326.6, hus 187.8, vaj 266.6, tojás 191.2, cukor 142.8 százalék. Vagyis a húsfogyasztás közel kétszeresére, a cukorfogyasztás másfélszeresére emelkedett.

Egyéb fogyasztás emelkedése ugyanekkor: ruházati, fehérnemű, cipő 189.6, butor, gazdasági cikkek 350.0, parfüm, kozmetika 369.8, higiénia, orvosi kezelés 165.8, kultúra, népművészet 200.2 százalék.

A munkabér átlaga 1932-től 1936-ig több, mint a duplája. Az építőmunkások bére 1938 első felében 16.4, az élelmiszeripari munkásoké 15.4, a famunkásoké 15.3 százalékkal emelkedett. A kollektív gazdaságok munkásainak jövedelme az 1937. évi kitűnő termés következtében szintén növekedett. Kiderül ez abból is, hogy a takarékpénztárakba való befizetések 1938-ban a kétszeresükre nőttek. A luxuscikkek fogyasztása (pl. a grammofoné) az előző évvel szemben 26 százalékkal nőtt. Az áruforgalom az 1937. évi 125 milliárd rubelről 140.5 milliárd rubelre emelkedett.

1932-től 1938-ig ezek szerint — az árak esése és a munkabérek emelkedése következtében — a reálbérek (a bérek vásárlóereje) kb. a négyesükre növekedtek. A lényeges azonban ezen felül az, hogy a munkások által termelt érték csupán egy részét fizetik ki bér formájában. A többi a közgazdaság fejlesztésére, egészségvédelemre, kulturális célokra és fegyverkezésre költik. A népfelvilágosítás céljaira 1928-29-ben 1.1, 1937-ben viszont 18.3 milliárd rubelt fordítottak. Az egészségügyi kiadások 1928-29-ben 0.4, 1937-ben 7.6, 1940-ben pedig több, mint 11 milliárd rubel, a díjtalan oktatás mellett nagyszámu stipendium, klub, mozgóképzőszínház, muzeum, stb. létesült. A szociális biztosításra, anyavédelemre 1927-28-ban 30, 1937-ben 1145 millió rubelt adtak ki. Üdülőhelyekre, szanatóriumokra 1927-28-ban 25, 1937-ben 904 millió rubelt áldoztak, munkások és alkalmazottak kulturális és jóléti intézményeire 1932-ben 6.3, 1937-ben pedig 16.5 milliárd rubelt.

Az államháztartás kiadási tételei közül az első két ötéves terv ideje alatt közoktatásra és egészségvédelemre összesen 84 milliárd rubelt költöttek. A többi a közgazdaság finanszírozására fordították. Egészség védelemre 1938-ban több, mint 8 milliárd rubelt adtak ki, anya és gyermekvédelemre 1.382 millió rubelt. Ugyanekkor a sok gyermekes anyáknak 900 millió rubel segélyt fizettek ki.

Az elemi és középiskolai tanulók száma 1938-ban 33 millió. A főiskolai hallgatók többsége ösztöndíjas. 1914-ben az összes iskolákban 14 millió embert oktattak, most 40 millió tanul. 1914-ben 91 főiskola működött 113.000 tanulóval, 1937. év végén 700 főiskola 600.000 tanulóval. A főiskolákon kívül 3500 technikumon 700.000 tanuló tanult. A főiskolák céljára évente kiadott összegek 13 év alatt 160 millióról 5 milliárd rubelre növekedtek.

A főiskolák hálózata és a tanulók száma azonban még mindig nem felel meg annak a mennyiségnek, amelyre az Uniónak szakemberekben szüksége van, jóllehet a mai helyzet a békebelit sokszorosan túlszárnyalja. A kormány 1938-ban 166.365 új felvételt engedélyezett és 96.000 fiatal specialistát képeztek ki. Ennek a számnak még a háromszorosa sem fedné a termelés megnövekedésével előállott szükségletet.

1937-ben a főiskolákon 3220 rendes és 1145 rendkívüli tanár, 4420 rendes és 4600 rendkívüli docens működött s 11.000 asszisztent képeztek ki. De még ez is kevés.